

ICT, herbekeken

Veel in onze huidige samenleving is onderhevig aan veranderingen, maar op vlak van internet- en communicatietechnologieën introduceren wisselende innovaties een voortdurende staat van overgang, ook in onze scholen. ICT dringt door in elke instelling, elk beroep en ieder samenlevingsverband. Hoe verdeeld ook de meningen zijn over de toepassingsmogelijkheden, het gebruik en rendement van ICT in het onderwijs, ze weerspiegelen de continue transformatie die plaatsvindt in de gemediatiseerde maatschappij. Houden wij vast aan traditionele methodieken of staan we open voor de wijzen van kennisverwerving waarmee kinderen zichzelf, elkaar en ons leren? Blijven we in een veilig, gekend biotoop of onderzoeken we de digitale omgeving? Vast staat dat nieuwe middelen nieuwe didactische wegen ontsluiten, online communicatie en games openen poorten naar andere werelden. Wat doen we ermee in de klaspraktijk? Wat weten we werkelijk van virtuele omgangsvormen tussen kinderen en van hun verkenningen in de digitale ruimte? Nemen we hun verhalen en belevenissen ernstig? Herdefiniëren we eerder uitgestippelde leerwegen in een realiteit waar de hoeveelheid kennis dagelijks meervoudig toeneemt én waar de exploraties van kinderen de intelligenties intenser aanspreken?

ingezet. In het voorbije decennium werd veel gecommuniceerd over ICT, gecoacht en nageschoold, infrastructuur werden aangepast, visie en inhoud werden bijgesteld. Toch blijven informatie- en communicatietechnologieën wisselend aangewend en geraken ze moeilijk structureel verankerd, ook al omdat ICT op veel scholen geen blijvende prioriteit is. Nochtans bepaalt haar uitdrukkelijke aanwezigheid het onderwijsgebeuren grondig. Traditioneel onderwijzen we leerstof vanuit de driedeling: wat? waarmee? hoe? Anders gezegd: in het didactisch handelen zoeken wij voortdurend naar zinvolle wegen om kennis over te brengen aan kinderen. Nu ons handelen zich volop in een *informatie- en communicatieomgeving* situeert en daar niet langer van geïsoleerd blijft, wordt onze kerntaak grondig bevroegd. In het overbrengen van kennis moeten we actiever inzetten op de vaardigheden en de competenties van de lerende en op de mogelijkheden van de media. In een mediawijs landschap dienen we didactische wegen te hertekenen tot *persoonlijke leertrajecten*. Een didactische benadering die daarmee rekening houdt werpt drie fundamentele vragen op:

- ✓ welke *innovaties* (I) worden structureel in de dagelijkse praktijk ingebouwd vanuit de actieve betrokkenheid van kinderen?
- ✓ welke leerprocesgerichte *competenties* (C) worden daadwerkelijk nagestreefd in een schoolloopbaan?

ICT, vanop afstand

ICT biedt kansen om expressief te zijn, om te ontwerpen, te zoeken en verwerken, te exploreren en presenteren, te communiceren en te leren. In school blijft het aanbod dikwijls steken bij formele oefeningen en worden kinderen niet vóórder of op een andere manier uitgedaagd. Ze werken frequent online volgens stereotiepe handelings- en denkpatronen, werkboeken met oplossingen worden geprojecteerd, gegevens worden geregistreerd. De computer leent zich uiteraard welwillend tot het maken van oefeningen op basis van goed of fout, waar en onwaar. Methodemakers bieden steeds vaker een digitaal surplus en verankeren de lerende en de titularis onder het adagium dat *leren* (lees: oefenen) *niet stopt bij de schoolbel en -poort*.

Echter, in een leeromgeving met bronnen permanent ter beschikking zijn nieuwe opties en verbanden mogelijk. Garanderen dat hogere leerprocesgerichte competenties in een schoolloopbaan worden aangesproken veronderstelt schrappen, vervangen, verbeteren,

vernieuwen in het aanbod. Het is geen sinecure voor leerkrachten, want dat betekent kinderen vergezellen in hun digitale wereld en ze begeleiden in de ontwikkeling van hun competenties. Een uitdaging maar vooral een didactische noodzaak én een pedagogische opdracht. Leren in een ICT-omgeving wordt voortdurend herijkt en vergt veel van leerkrachten: een flexibele en aan te passen stijl, inzicht in wat vernieuwingen kunnen betekenen, coachen en gecoacht worden (soms door de kinderen zelf). Vrezen dat we het niet beheersen hoeft niet! Integendeel: gas terugnemen, toekijken, afstand nemen en ruimte creëren voor jezelf en voor de ander. Een grondhouding die we hoger op de agenda moeten plaatsen om de digitale invloed in onze onderwijspraktijk te kanaliseren en de werkelijk vernieuwende structuren te ontwaren. Een stapje terug: beschouwen en beoordelen wat zinvol is. Dan voorwaarts.

ICT, vast onderdeel in leerprocessen

ICT in de klaspraktijk kent vele vormen: van sluimerend aanwezig tot actief

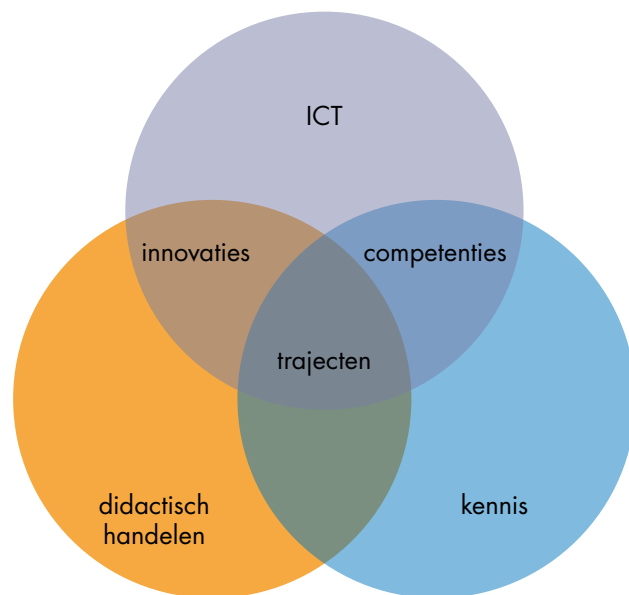
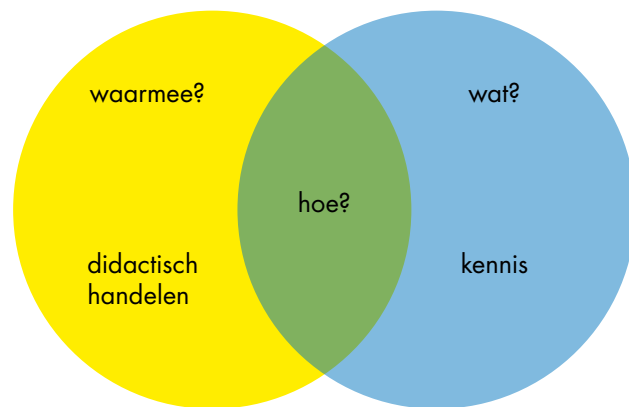
- ✓ Welke concrete trajecten (T) mogen kinderen afleggen om kennis en informatie te verwerven en om te communiceren?

Het gebruikelijke onderwijsmodel wordt niet louter verrijkt, maar fundamenteel gewijzigd.

ICT, de rugzak van de lerende

Kinderen kunnen alsmaar meer ontdekken en leren buiten de schoolse structuur. Zij bereiken vlotter nieuwe informatie dan het onderwijs kan aanleveren en communiceren digitaal intensiever dan wij vermoeden. Anders geformuleerd, zij *activeren* zelf trajecten om kennis te vergaren en gebruiken daarbij meerdere middelen die hen ter beschikking staan. Vaak gaan zij daarbij *met anderen in interactie* en ontwikkelen ze mede daardoor *leerwegen* buiten elk schoolverband. Dit is leeftijdsspecifiek, maar niet leeftijdsgebonden. Kleuters gaan verbazend gemakkelijk om met de slide-to-open-technologie op mobiele apparaten en ontwikkelen intellectueel sneller via de onmiddellijke feedback die ze daarbij krijgen (http://vtm.be/telefacts/artikel/de_slide-to-open-generatie). Lagere-schoolkinderen zijn in staat complexe vraagstellingen op te lossen op voorwaarde dat zij mogelijkheden en middelen krijgen en connecteren met de buitenwereld (zie bijv. de experimenten van prof. Sugata Mitra na het project 'A hole in the wall'). We kunnen best gebruik maken van het digitaal arsenaal dat kinderen meebrengen naar school. Wat mogen zij ermee doen binnen de klas? Leren met ICT is *netwerken* waarbij wordt vertrokken van andere capaciteiten. Leren met ICT is een verscheidenheid aan kansen aanbieden, aansluitend bij de verschillen (in meervoudige intelligentie) en de

beleving (van de wereld) van kinderen. Dit kan bovendien zonder dat we zelf een hoge graad van digitale vaardigheid moeten bezitten. We hoeven enkel te doen waar we meester in zijn, d.i. het verloop van een leerproces uitbouwen. Laten we de kinderen dan ook doen waar ze meester in zijn, met name hun digitale kennis gebruiken in de loop van het leerproces.

ICT, concrete uitdagingen

Mogen ...

- ... leerlingen in de bovenbouw gegevens over hun groei die ze al van in de kleuterklas noteren via een elektronisch rekenblad in kaart brengen en de kracht van grafieken en de snelle aanpassingen ervan ervaren?
- ... kinderen van het eerste leerjaar skypen op voorhand met de tandarts bij wie ze op bezoek zullen gaan?
- ... leerlingen via de beamer het interactieve lesverloop bepalen door de draadloze muis te bedienen en ze door te geven aan klasgenoten?
- ... hoeken verrijkt worden met digitale middelen?
- ... kleuters zelf foto's maken bij een onderwerp en daardoor hun taal verrijken bij het vertellen?
- ... kinderen een (stopmotion)film maken om een verhaal creatief te verwerken?

... groepjes leerlingen met voicerecorders zichzelf en anderen opnemen en beluisteren bij een interview, bij het inoefenen van een spellingpakket, het voorbereiden van een dialoog?

... jonge 'koks' een digitaal receptenboek maken in overleg met elkaar en daarbij een redactionele rol opnemen?

... 'aspirant-globetrotters' elkaar leren over streken en landen via Google maps, Google Earth,...?

... zorgkinderen aangepaste oefeningen en opdrachten in online gepersonaliseerde mapjes maken terwijl anderen een reeks opdrachten in hun mapje vinden om onmiddellijk individueel aan het werk te gaan zonder instructie en nog anderen mits gezamenlijke interactie taken uitvoeren?

... ICT-vaardige leerlingen als voorstelling van een boek de hoofdpersonages tekenen, inscannen, compileren van verhaal tot animatiefilm met ingesproken dialogen om vervolgens met passende geluiden te vervolledigen en te delen via Youtube?

... groepjes leerlingen scrabble spelen als applicatie op tablet of smartphone waarbij spontaan sociale interactie

ontstaat, simultaan wordt gespeeld met verschillende partijen, nieuwe woordenschat wordt gegenereerd door onlinewoordenboeken te raadplegen?

... kleuters visueel en auditief ontwikkelen via de feedback van een app die hen leert welke woordjes met de 'm' beginnen?

- ...

Losse voorbeelden, die onderdelen kunnen worden van vaste leerprocessen. Op basis van doordachte keuzes kan een *gewaarborgd aanbod aan leertrajecten* uitgestippeld worden. Scholen dienen bewust om te gaan met de vraag van kinderen: 'Ik leef in een digitale wereld ... maar wat wil ik ermee? Help jij mij daarbij? En hoe?'

ICT-ateliers, losse eindjes aan mekaar geknoopt

Een ICT-atelier kan een middel zijn om ICT te integreren in de schoolloopbaan en te implementeren in het dagelijkse lesverloop. De leerstof is uitgangs-

punt én kern. Er wordt m.a.w. vanaf de voorbereiding van de les(senreeks) nagegaan welke leerstofonderdelen vervangen, verbeterd of verrijkt kunnen worden door ICT in de breedste zin van het woord (leerprocessen ondersteunen en sturen via digitale toepassingen op een laptop, fotoestel, camera, voicerecorder, tablet, smartphone, ...). Via digitale activiteiten, technieken en middelen wordt leerstof verwerkt. Aansluitend kunnen stappenplannen gebruikt worden om het zelfstandig of coöperatief werken te bevorderen. Een ICT-atelier bevordert door haar leergebiedoverstijgend karakter het actief handelen van de kinderen en verhoogt de betrokkenheid en het leerrendement. Een atelier kan voorzien worden van 'digitale knapzakken' naar analogie met de werkvormen die ingezet worden bij de meervoudige intelligentie. Samengevat: een ICT-atelier is een didactisch *traject* om het leren in een wereld vol *innovaties* te ondersteunen via het implementeren van *competenties*. Meer uitleg en uitgewerkte voorbeelden voor de praktijk vind je via <http://www.ict-platform.be>

